

Oslo, 22.01.20

Innspill til Tett på - tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO

Sex og samfunn vil takke for mulighet til å komme med innspill til utdannings- og forskningskomiteens arbeid med *Meld. St. 6 (2019-2020)*. *Tett på - tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO*.

Om Sex og samfunn

Sex og samfunn ble etablert i 1971 og er Norges største senter for seksuell og reproduktiv helse og rettigheter. Sex og samfunns driver klinisk, undervisnings- og formidlingsarbeid, der den kliniske delen av arbeidet inkluderer Norges største klinikk for seksuell helse.

I 2018 (tall fra klinikken for 2019 er fortsatt ikke klare) hadde vi i underkant av 35 000 besøk på klinikken, hvorav om lag 12 000 tok selvtest, i underkant av 18 000 møtte til timekonsultasjon og de resterende 5 000 benyttet seg av tilbudet om gratis HPV-vaksinering. I tillegg besvarte vi om lag 9 000 henvendelser fra hele landet på epost og telefon. Henvendelsene kommer i hovedsak fra unge, foreldre og fra helsepersonell.

Sex og samfunns chat besvarte totalt 10 694 samtaler i 2019. Tjenesten nådde ut til personer fra alle landets fylker. Majoriteten av brukerne, totalt 45 %, var i aldersgruppen 20-25 år. I 2018 utviklet vi en chatbot som skal svare på spørsmål knyttet til prevensjon. Vår chatbot mottok i 2019 i underkant av 18 000 henvendelser.

Erfaringer fra vårt kliniske arbeid genererer bred kunnskap som videreformidles til øvrige aktører på feltet. Sex og samfunn gjennomfører ulike opplæringstiltak. Vi er blant annet, på vegne av Utdanningsetaten, leverandør av seksualitetsundervisning til alle elever på 9. trinn i Oslo kommune. Vi holder også opplæring om prevensjon ved høyskoler og universiteter med utdanningsforløp innenfor helsefag, og vi tilbyr kurs med et bredt utvalg tema, inkludert trans*tematikk, personer som kjøper sex, hiv/aids, sexologi, seksuelt overførbare infeksjoner og prevensjon, tilpasset ulike deltakergrupper.

Sex og samfunn gjennomfører tiltak som fagutvikling og kunnskapsspredning blant annet gjennom hospiteringsordning for helsepersonell, utvikling av *Metodebok for seksuell helse*, *eMetodebok.no* og drift av nettside med faglig informasjon og faktaopplysninger om seksuell og reproduktiv helse og rettigheter.

Gjennom vårt påvirkningsarbeid bidrar vi til å sette dagsorden både politisk og i mediene, lokalt og nasjonalt, og påvirkningsarbeidet er en stadig større del av vår virksomhet.

Vårt innspill

Sex og samfunn er glad for at Stortingsmeldingen tar utgangspunkt i trygghet og inkludering, og at tidlig innsats fremheves som en viktig faktor for å bidra til færre forskjeller og mer like muligheter. Trygghet er viktig for at barn og unge skal kunne utvikle seg sosialt og faglig, at de skal føle seg som en del av fellesskapet og barn og unge må være trygge på at de blir godtatt som de er.

Sex og samfunn mener seksuell helse må ses i sammenheng med både psykisk og fysisk helse, og relevante planer, strategier, meldinger og innsats må ta utgangspunkt i at vi mennesker er seksuelle hele livet, og at alle har en seksualitet. God seksualitet bidrar til god helse og økt livsmestring, og dette bør være et mål for hele befolkningen, uavhengig av alder, kjønn, status, geografi, etnisk bakgrunn, funksjonsevne eller lignende. Innsats på feltet må videre være inkluderende og bidra til å fremme mangfold.

Kunnskap og kompetanse om seksualitet

Vi er glade for at meldingen trekker frem kvalitet, kultur, kunnskap, kompetanse og kapasitet som nøkkelord for meldingen. Vi ønsker oss spesielt økt kunnskap og kompetanse om seksualitet.

Sex og samfunn ønsker at alle som møter barn og unge skal ha kunnskap om seksualitet og videre vite hvordan man snakker med barn og unge om dette. Vi ønsker en god og helhetlig seksualitetsundervisning som starter tidligere og gis hyppigere enn i dag. Informasjon og undervisning om seksualitet bør inn allerede fra barnehagen av, da vi mener seksualitetsundervisning er viktig for å sikre god fysisk, psykisk og seksuell helse og velvære.

På oppdrag fra Sex og samfunn gjennomførte Kantar TNS i 2016 en undersøkelse om seksualitetsundervisningen i skolen, hvor kun 13 prosent av de 1 000 lærerne som svarte på undersøkelsen sa at de fikk kunnskap om seksualitetsundervisning i løpet av utdannelsen som de kan bruke i sitt arbeid.¹

¹ Kantar TNS, Sex og samfunn. (2016). [Seksualundervisning i skolen. En undersøkelse blant kontaktlærere i grunnskolen.](#)

Økt kunnskap og kompetanse innenfor seksualitet må inkluderes i relevante utdanninger, blant annet barnehagelærer- og lærerutdanninger, men også de som allerede jobber med barn og unge må sikres økt kunnskap og kompetanse. Trygge voksne er avgjørende for å trygge barn og unge, dette gjelder også i samtaler om seksualitet.

Vi mener at dette støtter uttalte ønsker i Stortingsmeldingen, blant annet:

Det er viktig at de som arbeider tett på barna og elevene, har kunnskap om hvordan mangfold kan brukes som en ressurs, og om hvordan de kan støtte, styrke og følge opp barn og unge ut fra deres individuelle forutsetninger.²

Psykososialt miljø

Vi mener videre at seksualitetsundervisning er essensielt for å styrke psykososialt miljø, og at jevnlig samtaler med barn og unge om identitet, kropp, følelser, respekt og grenser, relasjoner, familie, inkludering og andre relaterte tema bidrar til bredere aksept for mangfold, og dermed til å begrense utenforskap. I meldingen står følgende:

Elevene må også rustes til å ta vare på seg selv og hverandre, til å kunne forstå, håndtere og bygge gode relasjoner med mennesker rundt seg og til å bli aktive og deltakende medlemmer av samfunnet. Skolen skal bidra til at elevene utvikler seg som personer, tilegner seg faglig kunnskap og opplever fellesskap.³

Vi er glade for at regjeringen i meldingen uttaler at den vil lovfeste at barnehagen skal arbeide forebyggende med det psykososiale barnehagemiljøet, men vi ønsker også at dette skal være et uttalt mål for skolen og SFO. I vår undersøkelse referert til over sa hele 7 av 10 undervisere at de mente seksualitetsundervisning er viktig for å bidra til et godt psykososialt miljø i klassen og på skolen.⁴ Vi er enige med Stortingsmeldingen i at:

Skolen har også en plikt til å jobbe kontinuerlig og systematisk for å fremme elevenes helse, miljø og trygghet. [...] Et godt og trygt leke- og læringsmiljø omfatter alle deler av det psykososiale miljøet, slik som vennskap, inkludering og forebygging av krenkelser, trakassering, vold og mobbing.⁵

² Kunnskapsdepartementet. (2019). [Meld. St. 6 \(2019-2020\). Tett på – tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO](#): s. 13.

³ Kunnskapsdepartementet. (2019). [Meld. St. 6 \(2019-2020\). Tett på – tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO](#): s. 32.

⁴ Kantar TNS, Sex og samfunn. (2016). [Seksualundervisning i skolen. En undersøkelse blant kontaktlærere i grunnskolen](#).

⁵ Kunnskapsdepartementet. (2019). [Meld. St. 6 \(2019-2020\). Tett på – tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO](#): s. 24.

Trygghet og trivsel vil ikke bare bidra til å fremme læring, utvikling og helse, men det kan videre bidra til å forebygge fravær i skolen.

Tverrfaglig samarbeid

Sex og samfunn mener, som også er uttalt i meldingen, at tverrfaglig samarbeid er viktig. Vi mener videre at følgende mål bør inkludere seksuell helse:

Barn og unge som trenger hjelp, blir oppdaget tidlig og får hjelp uavhengig av om utfordringene gjelder lærevansker, psykisk eller fysisk helse, familiesituasjon eller annet.⁶

Tverrfaglig samarbeid fordrer at tjenestene har kjennskap til hverandre, og ikke jobber separat. Helhetlige og koordinerte tjenester vil komme barn og unge til gode, og dette er særlig viktig i et forebyggende og helsefremmende perspektiv.

Nasjonal faglige retningslinjer for det helsefremmende og forebyggende arbeidet i helsestasjon, skolehelsetjeneste og helsestasjon for ungdom anbefaler for eksempel at «skolehelsetjenesten bør ha et systemrettet samarbeid med skolen for å bidra til å sikre elevene et godt fysisk og psykososialt miljø.»⁷ og *Helsedirektoratet*, som har utviklet disse retningslinjene, uttaler at «et godt systemrettet samarbeid er en spesielt viktig forutsetning for det helsefremmende arbeidet». En av anbefalingene inkluderer besøk på helsestasjon for ungdom, noe vi støtter. Vi er glade for den økte innsatsen for å styrke helsestasjon- og skolehelsetjenesten i kommunene, men vi ønsker en tilsvarende styrking av helsestasjon for ungdom. Lavterskeltilbud er svært viktige forebyggende og videre helsefremmende tiltak.

Vi vil til slutt anmode om at et tverrfaglig samarbeid også må inkludere foresatte. Involvering av foresatte er viktig for å få til helhetlig og koordinert innsats, og det bør også tilrettelegges for at foresatte får økt kunnskap og kompetanse om seksualitet, slik at laget rundt barn og unge blir mest mulig solid.

Med vennlig hilsen

Maria Røsok
Daglig leder

Tore Holte Follestad
Assisterende daglig leder

⁶ Kunnskapsdepartementet. (2019). [Meld. St. 6 \(2019-2020\). Tett på – tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO](#): s. 78.

⁷ Helsedirektoratet. (2017). [Nasjonal faglig retningslinje for det helsefremmende og forebyggende arbeidet i helsestasjon, skolehelsetjeneste og helsestasjon for ungdom: Kapittel 5.1 Samhandling med skole](#).